

Asia: VN /5137/2022

Työryhmän lausuntopyyntö valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta sekä valmiuslain yleisistä kehittämistarpeista

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä (jäljempänä HSY) tuottaa kunnallisia vesihuollon ja jätehuollon palveluja sekä tietoa pääkaupunkiseudusta ja ympäristöstä.

HSY:llä on kuntayhtymänä valmiuslain (1552/2011) mukainen varautumisvelvollisuus poikkeusoloihin.

HSY vastaa vesihuoltolain (119/2001) mukaisista vesihuoltopalveluista Helsingissä, Espoossa, Vantaalla ja Kauniaisissa. Lisäksi HSY käsittelee eräiden naapurikuntien jätevesiä ja toimittaa vettä tukkumyyntinä naapurikuntiin.

HSY järjestää Espoossa, Helsingissä, Kauniaisissa, Vantaalla ja Kirkkonummella jätelain (646/2011) tarkoittamat, kunnan järjestettäväksi säädetyt jätehuollon tehtävät, ja vastaa muun ohella asuinkiinteistöjen jätehuollon järjestämisestä sekä huolehtii jätemaksujen laskuttamisesta sekä perinnästä. HSY toimii toimialueensa jätehuoltoviranomaisena.

Jätehuolto on yhteiskunnan toimivuuden sekä ympäristö- ja terveysturvallisuuden kannalta kriittinen järjestelmä. Tätä ei ole riittävästi tunnistettu, eikä jätehuoltoa koskevassa sektorikohtaisessa lainsäädännössä ole valmiuslain yleistä varautumisvelvoitetta täydentävää sääntelyä.

Miten arvioisitte voimassa olevan valmiuslain kokonaisuutta ja toimivuutta? Mitä valmiuslaissa tulisi erityisesti kehittää?

Merkittäväksi poikkeusolojen riskiksi on tunnistettu yksityisten toimijoiden mahdollisuus huolehtia sopimusperusteisista jätehuoltopalveluista ja muista sopimusvelvoitteista poikkeusolojen vallitessa. Jotta ympäristö- ja terveysturvallinen jätehuolto voidaan varmistaa kaikissa olosuhteissa, tulisi valmiuslain jatkovalmistelussa määrittää periaatteet ja toimivaltuudet, miten jätehuoltoa säätelevästä lainsäädännöstä ja sitä tarkentavista jätehuoltomääräyksistä voidaan poikkeusoloissa poiketa alueellinen tarkoituksenmukaisuus huomioiden.

Muiden kriittisten toimintojen tapaan myös jätehuollon materiaalisia ja taloudellisia toimintaedellytyksiä poikkeusoloissa tulee edistää valmiuslain keinoin.

Vesihuoltolaki velvoittaa vesihuoltolaitoksia turvaamaan palvelunsa myös häiriötilanteissa. Vesihuoltolain perusteluissa todetaan, että tämä koskee myös poikkeusoloja. Näin ollen on tärkeää, että valmiuslaki antaa vesihuoltolaitoksille, niitä valvoville viranomaisille ja muille toimivaltaisille tahoille riittävät keinot ja toimivaltuudet, jotta tämä velvoite voidaan saavuttaa kaikissa olosuhteissa.

Nykyisen valmiuslain 44 §:ssä on säädetty vain vedenhankinnan turvaamisesta. Tätä kohtaa tulee laajentaa kattamaan koko vesihuollon turvaaminen. Eli siinä tulee huomioida koko tuotanto- ja toimitusketju sisältäen raakavedenhankinnan, talousvedentuotannon ja -jakelun sekä viemäroinnin ja jätevedenkäsittelyn. Todettakoon, että nykyisessä valmiuslaissa määritetyt vedenhankinnan turvaamiskeinot eivät ole laajalti käyttökelpoisia tai riittäviä ainakaan suurten asutuskeskusten vesihuollon turvaamisessa.

Valmiuslain kehittämisessä tuleekin tunnistaa nykyistä paremmin yhteiskunnan muiden kriittisten toimintojen riippuvuus vesihuollon toiminnasta. Ilman toimivaa vesihuoltoa moni kriittinen toiminta keskeytyy tai häiriintyy hyvinkin pian. Katsomme, että toimijoiden oma varautuminen ei yksinään riitä, vaan vesihuollon turvaaminen poikkeusoloissa tulee priorisoida korkealle myös lainsäädännöllisin keinoin. Keskeisiä turvaamiskeinoja ovat kriittisten hyödykkeiden saatavuuden varmistaminen, riittävien henkilöressurssien ja kaluston varmistaminen sekä laitosten taloudellisten toimintaedellytysten turvaaminen.

Tilanteissa, joissa normaaliolojen palvelutason ylläpitäminen on mahdotonta, valmiuslaissa tulisi olla selkeät periaatteet ja toimivaltuusmääritykset, miten ja miltä osin voidaan poiketa vesihuollon toimintaa ohjaavan lainsäädännön vaatimuksista tai voimassa olevista ympäristöluvista.

Onko muita näkökulmia, joita edustamanne taho erityisesti toivoisi otettavan huomioon valmiuslain uudistamista koskevassa työssä?

-

Hyttinen Minna
Helsingin seudun ympäristöpalvelut - kuntayhtymä HSY